

Högskolan i Borås
Rektor

Luntmakargatan 13, Box 7851,
SE-103 99 Stockholm, Sweden
Tfn/Phone: +46 8 563 085 00
Fax: +46 8 563 085 50
hsv@hsv.se, www.hsv.se

Maria Södling
08-563 085 78
Maria.sodling@hsv.se
BESLUT

2010-06-29
641-1384-10

Beslut om tillstånd att utfärda examina på forskarnivå inom området lärarutbildning och pedagogisk yrkesverksamhet

Högskoleverket beslutar att inte ge Högskolan i Borås tillstånd att utfärda licentiatexamen och doktorsexamen inom området lärarutbildning och pedagogisk yrkesverksamhet.

Ansökan och ärendets hantering

Högskolan i Borås har ansökt hos Högskoleverket om tillstånd att utfärda examen på forskarnivå inom området lärarutbildning och pedagogisk yrkesverksamhet. För granskning av ansökan har Högskoleverket utsett följande sakkunniga: professor Christina Cliffordson, Högskolan Väst, professor Per-Olof Erixon, Umeå universitet och professor Gunnar Handal, Universitetet i Oslo. Professor Christina Ullenius har medverkat som moderator. Underlag för bedömningen har varit högskolans ansökan samt intervjuer med representanter för högskolan vid en hearing i Stockholm den 5 maj 2010. De sakkunnigas yttrande bifogas.

Bedömning

Bedömningen har gjorts utifrån de krav som ställs i högskolelagen och högskoleförordningen och utifrån de bedömningsgrunder som Högskoleverket har utarbetat. De sakkunnigas bedömning är att Högskolan i Borås ska erhålla tillstånd att utfärda examina på forskarnivå inom området lärarutbildning och pedagogisk yrkesverksamhet.

Högskoleverket instämmer dock inte i denna bedömning. Av bedömargruppens utlåtande framgår att den innehållsliga relationen mellan området och det ingående forskarutbildningsämnet pedagogiskt arbete inte är tillräckligt utrett. Vidare tangerar området en miniminivå vad gäller antalet handledare. Forskningen inom området bärs i hög utsträckning upp av enskilda forskare och mindre grupper, vilket begränsar doktorandernas möjlighet att få tillgång till starka forskningsmiljöer. Mot denna bakgrund anser Högskoleverket att förutsättningarna för att bedriva forskarutbildning inom området ännu inte är tillräckliga. Detta gäller dels relationen mellan områdets respektive

forskarutbildningsämnets innehåll, dels doktorandernas tillgång till kompetenta handledare och till en stark forskningsmiljö.

Beslut

Högskoleverket beslutar att inte ge Högskolan i Borås tillstånd att utfärda licentiatexamen och doktorsexamen inom området lärarutbildning och pedagogisk yrkesverksamhet.

Beslut i detta ärende har fattats av universitetskanslern Anders Flodström efter föredragning av utredaren Maria Södling i närvaro av huvudsekreteraren Lena Adamson, pressekreteraren Eva Ferndahl och avdelningschefen Magnus Hjort. I ärendets beredning har även utredaren Gun Eriksson deltagit.

Anders Flodström

Maria Södling

Kopia till:
Utbildningsdepartementet
De sakkunniga

Utlåtande för ansökan om tillstånd att examinera på forskarnivå inom området lärarutbildning och pedagogisk yrkesverksamhet, Högskolan i Borås.

Område: lärarutbildning och pedagogisk yrkesverksamhet

Ingående forskarutbildningsämne där utbildning initialt kommer att anordnas: pedagogiskt arbete

Område för examenstillstånd

Högskolan i Borås har sökt tillstånd att utfärda examen på forskarnivå inom området lärarutbildning och pedagogisk yrkesverksamhet. Området avser forskning som bedrivs i anslutning till lärarutbildning och som svarar mot behov inom lärarutbildningen och den pedagogiska verksamheten inom skola, förskola, förskoleklass och fritidshem. Så som området definieras framstår såväl omfattningen som avgränsningen som rimlig för att långsiktigt kunna fungera som ett område för forskarutbildning. Området är direkt knutet till lärarutbildningen och till masterutbildningarna i pedagogiskt arbete och specialpedagogik, av vilka den sistnämnda drivs i samarbete med Högskolan i Jönköping. Beskrivningen av det planerade forskarutbildningsämnet pedagogiskt arbete framstår dock som oklar genom att det dels omväxlande beskrivs som ämne och huvudämne, dels beskrivs som konstituerat av fyra inbördes relaterade områden som också benämns som fyra inriktningar, vilka i sin tur beskrivs knyta an till varandra inom ramen för forskarutbildningsområdet. Dessa oklarheter kring ämnets innebörd blev inte heller utredda under hearingen. Ämnesdidaktik nämndes då som ett tänkbart framtida ämne samtidigt som det i ansökan beskrivs som en av de fyra inriktningarna som konstituerar ämnet pedagogiskt arbete.

Under senare år har högskolan gjort en medveten satsning på forskning inom det område som högskolan söker examenstillstånd för. I första hand var avsikten att öka andelen forskarutbildade lärare inom lärarutbildningen. Första gången området nämns som prioriterat är i högskolans mål och strategier för åren 2010–2013 och då som ett av sex områden för vilka högskolan avser att sträva efter att erhålla examensrätt på forskarnivå. Denna satsning har inneburit att antalet disputerade lärare och forskare har ökat väsentligt inom området. Forskningen inom området kategoriseras utifrån de fyra inriktningarna och dess specialområden. Inom några inriktningar och specialområden leds forskningen av professorer, inom andra beskrivs enskilda forskares intresseområden eller att enskilda forskare leder vetenskapliga seminarier inom inriktningen eller delområdet. Flera av de forskare och professorer som lyfts fram i dessa sammanhang är gästprofessorer (20 procent).

Högskolan betonar att området utmärks av starka kopplingar till praktiken och att forskningsfrågorna i första hand genereras inom och i förhållande till det pedagogiska yrkesutövandet. En uttalad avsikt är att forskarutbildningen ska förbereda för karriärmöjligheter inom såväl offentlig sektor, näringsliv som akademi.

Sammanfattningsvis anser bedömargruppen att högskolans argumentation för området för examenstillstånd är tillfredsställande.

Högskolans kvalitetsarbete

Årliga processer för kvalitetsgranskning av samtliga utbildningar förekommer vid högskolan, vilket också kommer att gälla för forskarutbildningen. Högskolan beskriver på ett betryggande sätt hur styrelsens organisations- och beslutsordning kommer att revideras om högskolan erhåller rätten att utfärda examen på forskarnivå. Det framgår att lärarutbildningsnämnden kommer att besluta i frågor som rör utbildning såväl på grundnivå som på avancerad nivå och på forskarnivå, som till exempel vid antagning av doktorander, fastställande av allmänna och individuella studieplaner, utseende av handledare, utseende av examinator för kurser samt utseende av betygsnämnd och opponent inför disputation. Nämnden kommer också att ge förslag till rektor om inrättande av forskarutbildningar inom lärarutbildningsområdet, som sedan beslutas av styrelsen.

I ansökan betonas att lärarnas vetenskapliga och pedagogiska kompetens för undervisning och handledning är det viktigaste kvalitetskriteriet för forskarutbildningen. För varje doktorand ska en huvudhandledare och en biträdande handledare utses. Huvudhandledaren ska vara minst docentkompetent. Handledarna ska ha genomgått handledarutbildning. Lärarnas möjligheter till kompetensutveckling och egen forskning anges också som nära knutet till kvalitet. I detta sammanhang nämns att lektorer har 20 procent forskning i anställningen, utöver kompetensutvecklingstid. Ett mindre antal lektorer åtnjuter 40 procent för egen forskning i syftet att meritera sig. Beslut finns också om ett okänt antal postdoc-anställningar inom de områden där examenstillstånd på forskarnivå söks. Högskolan framhåller dessutom att lärarna har visat god förmåga att erhålla extern finansiering.

Externa granskare ska anlitas som slutläsare till avhandlingsmanuskript. Som en konsekvens av den tydliga professionsanknytningen av den föreslagna forskarutbildningen ska en professionsrepresentant, jämte tre vetenskapligt meriterade representanter, utses till betygsnämnden som konsult i frågor som rör professionsanknytningen. Konsultuppdragets formella innebörd framgår inte helt klart.

Sammanfattningsvis anser bedömggruppen att högskolans kvalitetsarbete är tillfredsställande.

Forskarutbildningsmiljö

Några tydligt utmärkande och starka forskningsmiljöer finns inte beskrivna inom området, även om forskning inom inriktningen mot lärarutbildning och lärare samt kring övergripande frågor av relevans för området bedrivs av cirka 30 aktiva forskare, forskande adjunkter och doktorander (okänt antal). Verksamheten leds av en heltidsanställd professor, som också är ordförande i lärarutbildningsnämnden. Inom de övriga tre inriktningarna beskrivs forskningen snarare i termer av enskilda forskares eller mindre gruppers aktiviteter än som forskning inom etablerade miljöer. Flera av inriktningarna är dessutom beroende av externa gästprofessorer. I ansökan beskrivs dock att rekryteringen av doktorander ska ske i nära anslutning till de fyra inriktningarna så att de på ett smidigt sätt ska involveras i befintlig forskning i nära anknytning till flera seniora forskare. Det framgår också att

enskilda forskare har varit framgångsrika när det gäller att erhålla forskningsmedel via till exempel utbildningsvetenskapliga kommittén, Vetenskapsrådet, under de senaste åren.

Enligt ansökan finns 13 professorer och docenter inom området, av vilka tio har planerat tjänstgöring i forskarutbildningen. Av de 13 är fem gästprofessorer (i 20 procents tjänst) och tre är docenter i angränsande discipliner såsom psykologi, sociologi och idé- och lärdoms historia. De flesta har erfarenhet av att handleda doktorander fram till examen, som huvudhandledare och/eller som biträdande handledare. Samtliga uppges inneha uppdrag att handleda doktorander vid andra lärosäten. Till dessa ska läggas 25 lektorer med tjänstgöring inom området, mellan 5 och 100 procent, av vilka flertalet uppges ha genomgått handledarutbildning. Några uppges också inneha uppdrag som biträdande handledare vid andra lärosäten. Sammantaget innebär detta att högskolan tangerar en miniminivå för antalet presumtiva huvudhandledare och begränsad tillgång till potenta forskningsmiljöer. Dock pågår rekrytering av ytterligare en professor inom området och flera rekryteringar är planerade. Ett mindre antal lektorer har också utökad forskningsfinansiering för docentmeritering.

Sammantaget budgeterar lärarutbildningsnämnden närmare 7 miljoner kronor år 2010 för olika former av forskningsrelaterat stöd. Vilka utgifter som ska täckas av dessa medel framgår dock inte.

De presumtiva huvudhandledarnas publicering varierar både till omfång, typ och med hänsyn till var de publicerar sig. Några professorer har ett stort antal publiceringar och en regelbunden publicering i internationella tidskrifter. Andra publicerar sig i mindre utsträckning och då mera i form av utvärderingar och rapporter, men i stor utsträckning genom konferensbidrag utan att dessa utvecklas till publikationer. Det förefaller som om doktoranderna bedriver sin forskning förhållandevis individuellt och i mer begränsad omfattning inom ramen för eller i anslutning till en forskningsmiljö. Detta kan påverka deras kunskap eller kännedom om den forskning som bedrivs vid högskolan.

Högskolans avsikt är att 15 doktorander ska komma att finansieras till 80 procent av heltid under nuvarande och nästkommande år. I dagsläget bedriver cirka 15 anställda vid institutionen för pedagogik forskarstudier vid andra lärosäten, av vilka flertalet finansieras av högskolan. I vilken utsträckning dessa båda grupper, om vardera 15 doktorander, sammanfaller framgår inte. Flertalet av de högskoleanställda doktoranderna som är inskrivna vid andra lärosäten uppges dock vara intresserade av att slutföra sina studier vid högskolan om möjlighet ges och på så sätt bidra till högskolans forskarutbildningsmiljö.

Institutionens doktorander erbjuds redan idag seminarieverksamhet där vetenskapliga frågeställningar och forskning med anknytning till lärarutbildning och pedagogisk yrkesverksamhet diskuteras med seniora forskare, vid ett tiotal tillfällen per termin. Seminarierna leds av institutionens professorer och är organiserade utifrån de fyra inriktningarna. Därutöver anordnas regelbundna möten speciellt för doktorander, där innehållet styrs utifrån doktorandernas behov och önskemål. Olika forskargrupper anordnar också seminarier för doktorander, intresserade adjunkter, lektorer och seniora forskare inom speciella delområden. Högskolan har en doktorandförening, och varannan vecka anordnas så kallade doktorandkaffeträffar då institutionens seniora forskare och doktorander ges

möjlighet att mötas under informella former. Doktoranderna stimuleras att tidigt under sin utbildning delta i nationella, nordiska och internationella konferenser, för vilket medel avsätts.

Av högskolans allmänna studieplan för forskarutbildningen i pedagogiskt arbete, som i flera avseenden är oklart formulerad och dessutom innehåller rena felaktigheter, framgår att 150 högskolepoäng ska utgöra avhandling och 90 högskolepoäng kurser. Kursdelen består av såväl obligatoriska som valfria kurser, men hur många högskolepoäng som är obligatoriska framgår inte av planen. Det framgår dock att utbildningen ska bedrivas med en aktivitetsgrad om minst 50 procent av heltid.

Sammanfattningsvis anser bedömargruppen att forskarutbildningsmiljön är tillfredsställande.

Handledarresurser

Det totala antalet presumtiva huvudhandledare med planerad tjänstgöring inom forskarutbildningen är idag tio samt en lektor som har ansökt om anställning som docent. Samtliga dessa uppges ha mer eller mindre erfarenhet av att handleda doktorander. Rekrytering pågår av en professor och ytterligare rekryteringar är planerade. Inom området finns också ett relativt stort antal lektorer, varav flertalet uppges ha handledarutbildning. Genom en särskild satsning beräknas några av dessa vara docentkompetenta inom de närmaste åren. Högskolan gör också en satsning på postdoc-anställningar som i framtiden beräknas ge utdelning i form av meriterade huvudhandledare.

Även om samtliga, drygt 50 på högskolan anställda, professorer och docenter har sin huvudsakliga anknytning till ett område, har de till uppgift att i relevanta fall också medverka som förstärkningsresurs inom andra områden.

Bedömargruppen anser att tillgången på huvudhandledare i dagsläget tangerar en miniminivå. Intrycket är att högskolan i stor utsträckning är beroende av några få starka professorer, vilket gör såväl handledarfrågan som basen för forskningsverksamheten sårbar. Detta innebär att den långsiktiga och jämna försörjningen av handledare kräver fortsatta insatser.

Sammanfattningsvis anser bedömargruppen att handledarresurserna är tillfredsställande.

Ekonomi

Högskolans ekonomiska förutsättningar för att bedriva forskarutbildning inom området anges i allmänna termer. I ansökan beskrivs ett överskott vad gäller myndighetskapital som uppgår till 79 miljoner kronor och att det ökat med 26 miljoner kronor under senaste tiden. Vidare har det statliga forskningsanslaget ökat med 7 miljoner kronor liksom den externa forskningsfinansieringen med 12 miljoner kronor. För år 2010 budgeterar läroverstyrelsen ungefär 7 miljoner kronor för olika former av forskningsrelaterat stöd. Dock framgår inte hur dessa medel används, eller kommer att användas, i den planerade forskarutbildningen.

Det faktum att högskolan redan idag finansierar lön och handledning för totalt cirka 100 doktorander som är antagna vid andra lärosäten torde borga för att den ekonomiska situationen är tryggad även framledes.

Sammanfattningsvis anser bedömaregruppen att ekonomin är tillfredsställande.

Infrastruktur

Högskolans bibliotek uppges vara ett av landets främsta universitetsbibliotek. Infrastruktur i termer av tillgång till litteratur, informationsteknik och annan utrustning beskrivs som mycket god. Högskolan bedriver sedan ett drygt decennium tillbaka, genom ett samarbete med Göteborgs universitet, forskarutbildning i ämnet biblioteks- och informationsvetenskap som är förlagd till högskolan. Detta betyder inte bara att högskolan har fått en betydelsefull erfarenhet av att bedriva forskarutbildning, utan också att infrastrukturen för doktorander med det borde var tryggad. Då doktorander som ingår i högskolans miljö idag tillbringar sin huvudsakliga vardag vid högskolan, även om de är inskrivna vid andra lärosäten, är tillgången till en egen arbetsplats självklar.

Sammanfattningsvis anser bedömaregruppen att infrastrukturen är tillfredsställande.

Sammanfattande bedömning och förslag till beslut

Området lärarutbildning och pedagogisk yrkesverksamhet är väl beskrivet och avgränsat. Det bedöms ha goda förutsättningar att kunna fungera långsiktigt som ett område för forskarutbildning. Även om inte området har nämnts som ett prioriterat område förrän i högskolans mål och strategier för åren 2010–2013, har högskolan sedan några år tillbaka gjort en medveten satsning på forskning och rekrytering av meriterade forskare inom området. Dock framstår det planerade forskarutbildningsämnet pedagogiskt arbete som oklart i relation till området, då beskrivningen av ämnet är svår att skilja från beskrivningen av området.

I ansökan beskrivs på ett betryggande sätt hur organisations- och beslutsordning kommer att revideras för att anpassas till rätten att utfärda examen på forskarnivå. Av ansökan framgår att högskolan är medveten om betydelsen av både vetenskapligt och pedagogiskt kompetenta handledare och om den sårbarhet som föreligger på grund av det knapphändiga antalet heltidsanställda professorer och docenter inom området. Under hearingen framkom att företrädare för högskolan också är medvetna om det arbete som ligger framför dem när det gäller att utvidga gruppen av kompetenta handledare genom att aktivt tillse att de rekryteringar av nya professorer som planeras och redan pågår ger ett gott utfall. En fortsatt utmaning för högskolan är också att utveckla sin forsknings- och forskarutbildningsmiljö på ett sådant sätt att den i högre grad präglas av teamforskning och aktiva forskargrupper. Vad gäller de ekonomiska förutsättningarna baseras gruppens positiva bedömning på att högskolan redan i dagsläget finansierar ett försvarligt antal doktorander, samt på det faktum att högskolan generellt har en god ekonomi.

Bedömaregruppen föreslår att Högskoleverket ger Högskolan i Borås tillstånd att utfärda examen på forskarnivå inom området lärarutbildning och pedagogisk yrkesverksamhet.